

12. Luzan A. Chy neobhidna politychna reforma v Ukraїni / A. O. Luzan // Elity i cyvilizacijni procesy formuvannja nacij. – K., 2006. – T.2. – S.129–142.

13. Majboroda O. Jakshho v Ukraїni i potribni zminy, to ne Konstytucii?, a pravljachoi' elity [Elektronnyj resurs] / O. Majboroda. – Rezhym dostupu: <http://krytyka.kiev.ua/>

14. Marusyk T. Elita jak duhovno–intelektual'nyj fenomen suspil'stva / Tamara Marusyk // Regional'ni ta nacional'ni elity: hto formuje polityku?: materialy Mizhnarodnoi' naukovoї konferencii', (Chernivci, 6–7 grudnja 2001 r.). – Chernivci: Bukrek, 2002. – S.178–183.

15. Mejs Dzh. Blukannja labiryntom, abo dysfunkcional'nist' ukrai'ns'kyh elit / Dzh. Mejs // Suchasnist'. – 1997. – №3. – S.59–64.

16. Myhal'chenko M. Ukraїns'ka elita jak specyfichnyj fenomen / M. I. Myhal'chenko // Elity i cyvilizacijni procesy formuvannja nacij. – K., 2006. – T.2. – S.17–30.

17. Novyj tlumachnyj slovnyk ukrai'ns'koi' movy. – K.: «Akonit». – 1999. – T.4. – 941 s.

18. Piren M. Ukraїns'ka elita i problemy modernizacii' suspil'stva / Marija Piren // Universum. – 2000. – №3–4. – S.11–16, 41–44.

19. Rol' elit u transformacijnomu suspil'stvi: materialy «kruglogo stolu». – K.: Nacional'nyj instytut strategichnyh doslidzhen', 2003. – 96 s.

20. Surmin Ju. Konceptual'no–metodologichni aspekty formuvannja i rozvytku ukrai'ns'koi' politychnoi' elity / Ju. P. Surmin // Elity i cyvilizacijni procesy formuvannja nacij. – K., 2006. – T.2. – S.159–173.

21. Trojan S. Politychna elita Ukraїny: zemna borot'ba za vladnyj olimp / Sergij Trojan // Regional'ni ta nacional'ni elity: hto formuje polityku?: materialy Mizhnarodnoi' naukovoї konferencii', (Chernivci, 6–7 grudnja 2001 r.). – Chernivci: Bukrek, 2002. – S.221–228.

22. Shypilov L. Jurydyчне osvjoennja elity. Elita jak instrument ta ob'jekt social'nogo mifotvorennja / L. Shypilov // Moloda nacija. – K.: Smoloskyp, 2000. – S.39–43.

23. Shljahtun P. Politologija (teorija ta istorija politychnoi' nauky): pidruchnyk / P. P. Shljahtun. – K.: Lybid', 2002. – 576 s.

Markitantov V. Y., candidate of political sciences, associate professor of department of political science and sociology of the Kamyanets'–Podil's'kyj national university (Ukraine, Kamyanets'–Podil's'kyj), vamark@ukr.net

Functions of political elite: modern Ukraine challenges

Defining of political elite's functions is an important theoretical problem of the research. In the article thoughts about political elite's functions, which exist in modern political science are analyzed. Many scientists tried to clarify this difficult question in their works, but they did it mainly only through referring to their specific works.

The absolute fact is that the elite's role should fulfill requirements of specific social needs. Every stage of society development needs using of different types of function groups, and maybe even changing of political elite (complete or partial). It becomes very often, when elites, which are at the head of struggle for state's statehood and independence, as a rule, after reaching of the aim, are not able to run this country, develop and consolidate it by themselves. And on the contrary, elites which are used to manage the country during relatively stable time, very often are not able to head the struggle for its existence.

The article is dedicated to distinguishing of political elite's functions, which became the priority during the struggle of Ukraine for its existence and European future. We distinguish such kinds of functions: management function, state saving and peacekeeping function, function of development and realization of state and society development project, innovative, mobilizing and integrative functions.

Keywords: elite, political elite, function, political elite's function.

Маркитантов В. Ю., кандидат политических наук, доцент кафедры политологии и социологии, Каменец–Подольский национальный университет им. Ивана Огиенко (Украина, Каменец–Подольский), vamark@ukr.net

Функции политической элиты: вызовы современной Украины

Определение функций политических элит является важной теоретической проблемой исследования. В статье анализируются существующие в политической науке взгляды на функции политической элиты. Многие ученые в свои труды пытаются выяснить этот сложный вопрос, но в основном лишь в контексте своего конкретного исследования.

Бесспорным есть тот факт, что роль элиты должна отвечать определенным общественным потребностям. Каждый этап развития общества нуждается в применении различных групп функций, а возможно, и замены (полной или частичной) политической элиты. Часто элиты, которые возглавляют борьбу за собственную государственность или независимость страны, как правило, достигнув цели, не в состоянии осуществлять руководство этим государством, развивать и укреплять его, по крайней мере, самостоятельно. И наоборот, элиты, которые привыкли управлять страной в относительно стабильное время, часто не способны возглавить борьбу за ее существование.

Статья посвящена выделению функций политической элиты, которые стали приоритетными во время борьбы Украины за собственное существование и европейское будущее. К таким функциям мы зачисляем: функцию руководства, государственноохранную и миротворческую, разработки и реализации проекта развития государства и общества, инновационную, мобилизационную и интегративную.

Ключевые слова: элита, политическая элита, функция, функции политической элиты.

* * *

УДК 327(477)

Дашевська О. В.,
кандидат економічних наук, доцент, начальник наукового відділу, Дніпропетровський університет ім. Альфреда Нобеля (Україна, Дніпропетровськ), dashevskay@mail.ru

ГЕОПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ ЦИКЛІЧНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ КРИЗ В УКРАЇНІ

Метою та основними завданнями виступили: виділення коротко-, середньо- та довгострокових соціально-політичних циклів, обґрунтування перехідних кризових періодів та циклічно-хвильового характеру соціально-політичного розвитку України. Використані методи: логічного аналізу та системного синтезу, методи спостереження, статистичні методи. Виділено короткострокові політичні (електоральні) цикли терміном приблизно 3–4 роки; три середньострокових соціально-економічних цикли терміном 6–9 років, кризові переходи яких співпадають з розвитком світових криз; два довгострокових соціально-політичні цикли – 10–13 років. Виявлено залежність розвитку криз від сонячної активності. Зроблено висновок про настання у 2017–2018 рр. локальної кризи в Україні, приблизно у 2021–2022 рр. почне набирати обертів нова глобальна криза, період «відлиги» прийде на 2019–2020 рр. Показано зацікавленість в кризовому стані України та використання нашої держави в власних геополітичних інтересах Росією, США та Європою.

Ключові слова: політичний цикл, криза, економічний цикл, циклічно-хвильовий розвиток, Україна, геополітичні інтереси.

Всі 24 роки незалежності Україна знаходиться у нестабільному стані, який часто (за історичними мірками) змінюється хаотичним: криза 1994–1995 рр., криза 1998–1999 рр., Помаранчева революція 2004 р., криза 2008–2009 рр., Революція Гідності 2014 р., війна на сході країни 2014–2015 рр. Якщо виключити з даного переліку суто фінансові кризи, причинами яких були нестабільність на зовнішніх ринках, залишаються кризи соціально-політичного характеру. Названі кризи були і є результатом розбалансування державної системи, внутрішні процеси в Україні не відповідали зовнішнім, а геополітична складова, як механізм балансування між внутрішніми та зовнішніми підсистемами, використовувалась для реалізації суто корпоративних інтересів вузького кола владної еліти.

Після кризи 1994–1995 рр. Україна отримала Конституцію, власну національну валюту, почався етап розбудови державності. Помаранчева революція здійснила переворот у світогляді українців, поклала початок процесу «де радянзації», заклала засади відродження українського суспільства. Революція Гідності сприяла формуванню громадянського суспільства в Україні, дозволила викрити внутрішніх та зовнішніх ворогів, заклала початок боротьби з корупцією. Таким чином, кожна криза закінчується переходом суспільства до нових, більш складних структур організації.

У 2015 році ми стали учасниками швидких змін у геополітичній організації світу, перебудови системи світової безпеки, формування нових силових полюсів. Щоб не залишитись статистами, українській науці необхідно терміново докласти максимальних зусиль щодо вироблення теорій та концепцій, інструментів та технологій геополітичного планування подальшого

розвитку країни. Тут важливо врахувати не тільки класичні геостратегії та практики, а й можливості передбачення кризових явищ та сценаріїв виходу з них.

Теорії циклічного розвитку почали зароджуватись ще задовго до нашої ери: засади можна знайти в роботах Паллібія (Римська імперія), Сима Цянь (Давній Китай), а продовжили їх розвивати вже арабський історик аль Біруні та Ібн Халдун з Тунісу. Починаючи з епохи Відродження вивчення циклів і хвиль розвитку стало розповсюдженим по всьому світу. Сьогодні можна назвати концепції та теорії Дж. Віко, Н. Я. Данілевського, Л. Гумільова, Й. Шумпетера, О. Шпенглера, Ф. Броделя, А. Тойнбі, М. Кондратьєва, О. Чижевського, І. Дьяконова, Ю. Яковца та інших.

Українські вчені, не дивлячись на наявність передумов до дослідження циклів, недостатньо активні в цьому напрямку. Тут можна виділити Інститут еволюційної економіки та праці В. Кузьменко, який досліджує структурно–циклічну кризу в Україні [7].

В умовах, які склались, невирішеним виступає завдання дослідження можливих періодів циклів, кризових переходів та причин їх виникнення в розвитку України, взаємовплив циклів різного характеру (економічних, соціальних, політичних) та різного рівня (глобальних, регіональних, локальних) на геополітичні процеси у світі.

Мета та завдання статті – виділити коротко–, середньо– та довгострокові соціально–політичні цикли, обґрунтувати перехідні кризові періоди та циклічно–хвильовий характер соціально–політичного розвитку України.

В різноманітних підходах до аналізу циклів у суспільному житті (соціальних, політичних, економічних) першопричиною виникнення коливань виступає певна подія чи явище, яке і задає подальший темп та ритм розвитку. Такі події/явища можуть значно відрізнитись в залежності від авторського підходу дослідника: від магічної цифрології, сонячної активності та радіоактивних викидів сонячної енергії до зміни поколінь людей, поколінь політичних еліт.

Не дивлячись на наявність достатньо фундаментальних досліджень причин виникнення криз та циклічності їх повторення в соціально–політичній та економічній сферах, єдиної чи загальної теорії циклів розвитку суспільства не склалось. Неоднозначне відношення до циклічності розвитку і в українській науці. З одного боку, цикли спостерігаються і необхідно дослідити їх причину з метою усунення, з іншого – характер циклічності розвитку України виступає стримуючим фактором більш поглибленого вивчення даного явища (процесу).

На початку статті ми вже зазначили про кількість криз в Україні. Тут хочемо звернути увагу на те, що кризи 1990–1991 рр., 1998–1999 рр., 2008–2009 рр., 2014–2015 рр. носять глобальний характер, хоча остання і відрізняється епіцентром в Україні. Спостереження за виникненням даних криз дозволили врахувати час від першої глобальної кризи (1990–1991 р. – розпад СРСР) до другої (1998–1999 рр.) – 7 років, від другої до третьої (2008–2009 рр.) – 9 років, від третьої до четвертої (2014–2015 рр.) – 6 років. Між названими глобальними кризами, конкретно Україна пережила ще ряд локальних: 1994 р. – дострокова зміна влади; 1996 р. – Конституційна реформа та введення національної валюти; 2002 р. – перші масові протести проти влади «Україна без Кучми!», бастування шахтарів; 2004 р. – Помаранчева революція; 2007 р. – позачергові вибори до Верховної Ради України; 2010

р. – вибори Президента України; 2013 р. – Євромайдан, початок Революції Гідності.

Звертає на себе увагу те, що майже всі локальні кризи пов'язані з виборчим процесом, за виключенням кризи 1996 р. В дані періоди спостерігається падіння соціально–економічних показників розвитку держави, зростання боргових зобов'язань та перебудова геополітичної стратегії (хоча навряд чи можна так називати незрозумілу зовнішню політику країни). Крім того, знов таки час між кризами складає 2–4 роки, що не може не наштовхнути на думку про умовну закономірність.

Якщо слідувати теорії політико–ділового циклу В. Нордхауса, коливання пов'язані з «електоральними перевагами» демократичної системи. Так, в середині електорального циклу правляча партія, яка здобула перемогу на виборах, в першу половину періоду свого правління здійснює жорстку політику, усіма силами придушуючи інфляцію, що супроводжується підвищенням рівня безробіття. Друга половина періоду правління супроводжується зниженням рівня безробіття, підвищенням заробітної плати тощо. У подальшому, незалежно від того, яка партія переможе на наступних виборах, повторюється той самий цикл. При цьому політика залишається егоїстичною в тому розумінні, що враховуються інтереси суспільства лише в межах одного електорального періоду [3, с. 15].

Трохи інший підхід запропонував Е. Даунз, який акцентував увагу на представницьких функціях політика. Згідно теорії Даунза (яка, до речі, є найбільш популярною і тепер), електорат підтримує програму політика (обіцянки) і голосує за нього. В разі якщо дана програма після виборів не виконується, наростає соціальне невдоволення і на наступних виборах кандидат програє іншому, який запропонував більш кращу програму. Таким чином, політичний цикл становить 4–5 років і може супроводжуватись значними соціальними коливаннями в періоді переходу [15].

Заслугує на увагу теорія партійних політичних уподобань Д. Гіббса. Він розглядав двопартійну модель «лівих» і «правих», які мають різні погляди на рівень безробіття та інфляції, що і спричиняє циклічні коливання. Так, «ліві» підтримують низький рівень безробіття, а «праві» – інфляції. Електорат обирає між цими двома позиціями відповідно до власних очікувань міри добробуту [16]. Розвиваючи теорію Гіббса, А. Алезіна запропонував модель партійного політичного ділового циклу, ключовим моментом якої є невизначеність результатів майбутніх виборів. А. Алезіна стверджував, що чим більше невизначеність даних результатів, тим більше коливань відбувається в економіці, і навпаки, якщо результат прогнозований – перехід до нового циклу відбувається максимально комфортно для населення [13].

В той же час, економісти пов'язують малі цикли з порушенням обміну товарно–матеріальних цінностей та поведінкою споживачів. Так, Дж. Кітчін пояснював наявність коливань кожні 3–4 роки (малі цикли) із змінами запасів золота, У. Мітчел обґрунтував малі цикли в економічному розвитку країни через зміну поведінки споживачів (очікування) щодо споживчого кредиту. Середні цикли 8–10 років виділяв Кл. Жюгляр, пов'язуючи їх з оновленням основного капіталу, С. Кузнец виділяв «будівельні цикли» через оновлення житла та виробничих споруд періодичністю 10–20 років. В таблиці 1 представлено співвідношення подій з циклами Дж. Кітчина, К. Жюгляра, С. Кузнеца.

Таблиця 1

Співвідношення історичних подій в Україні з В. Нордхауса, Дж. Кітчана, К. Жюгяра, С. Кузнеця

Автор та назва циклу	Термін циклу, років	Подія в Україні, рік	Час між подіями, років		
Дж. Кітчін «короткострокові економічні цикли»	2–4	1. Проголошення незалежності, вибори першого Президента, 1991	3		
		2. Зміна влади – дострокові вибори Президента, 1994	2		
		3. Конституційна реформа, введення нової валюти гривні, 1996	2		
		4. Світова фінансова криза, 1998	4		
		5. «Україна без Кучми», 2002	2		
		6. «Помаранчева революція», 2004	4		
		7. Світова фінансова криза, 2008	4		
		8. Передвиборча президентська криза 2010	4		
		9. Революція Гідності, кінець 2013 – початок 2014	4		
К. Жюгляр «середньострокові економічні цикли»	7–11	1. Проголошення незалежності, вибори першого Президента, 1991	7		
		2. Фінансова криза, 1998	6		
		3. «Помаранчева революція», 2004	8	4	
		4. Світова фінансова криза, 2008		5,5	
		5. Революція Гідності, кінець 2013 – початок 2014	5,5		
С. Кузнец «демографічні чи будівельні цикли»	11–18	1. Проголошення незалежності, вибори першого Президента, 1991	13	17	24
		2. «Помаранчева революція», 2004	10		
		3. Світова фінансова криза, 2008		6	
		4. Анексія Ар Крим, війна на Донбасі, 2014–2015			

Складено автором

Як видно з табл. 1, цикли, які ми спостерігаємо в українському суспільстві співвідносяться з вже давно відкритими циклами, які були притаманні суспільствам інших країн. Виходячи з даної інтерпретації та користуючись простою логікою, можна говорити про те, що у 2017–2018 рр. Україна повинна знов опинитись у локальній кризі (недивно, тому що на цей період припадають вибори Президента та Верховної Ради України, що корелюється з політико–діловими циклами Нордхауса), а ще через 2–3 роки (приблизно у 2021–2022 р.) нам слід готуватись до нової глобальної кризи. Дане твердження не претендує на достовірний прогноз, а представляє собою лише узагальнення вищевикладеного. Зазначу, що подібний прогноз вже озвучений мною у доповіді на Міжнародному Нобелівському економічному конгресі 2011 року, який проходив у Дніпропетровську [2]. В цій доповіді було передбачено локальну кризу в Україні 2013 р., яку ми пов'язували із закінченням Євро–2012 та відтоком інвестицій та більш масштабну (глобальну) – у 2015–2016 рр. Сьогодні ми є свідками та безпосередніми учасниками даних подій.

Визначення і правомірне розуміння теорії політичних циклів має істотне значення для стратегічного планування геополітики України, адже вибори та інші соціально–політичні процеси відіграють важливу роль у формуванні геополітичної стратегії держави. За допомогою названих моделей можна з різних боків обґрунтувати наявність та проаналізувати протікання короткострокових циклів в розвитку будь–якої держави, в тому числі і України.

У вітчизняній політичній науці найменш затребуваними є нестандартні теорії циклічності або періодизації. Значний вклад у поширення даних та інших теорій циклічності в Україні вніс професор В. П.

Кузьменко. В його статтях [4–6] дається і характеристика, і можливі сфери застосування, і результати досліджень, проведених за допомогою названих теорій. Саме він звертає увагу на наявність соціальних циклів, спираючись при цьому на праці П. Сорокіна. П. Сорокін виявляє цикли з періодами 3, 9, 18, 27 і 30 років, зазначаючи їх відкриття ще Конфуцієм. В той же час, сам В. Кузьменко визначив для радянського і пострадянського просторів 30–річні соціально–політичні цикли «з досить оригінальним фізичним механізмом 18–літніх «стиснень» і 9–річних «розслаблень» та перехідним 3–річним «паговим» періодом боротьби за владу» [7–8].

Вже на перший погляд видно, що українські незалежні реалії можна вписати в ці цикли: 3–4 роки – локальні кризи (див. табл. 1 – цикли Дж. Кітчана), 7–9 років – масштабні кризи (див. табл. 1 – цикли К. Жюгяра), 18–24 роки (див. табл. 1 – цикли С. Кузнеця). Виходячи з існування 30–річних циклів, можна зробити передбачення, що війна на Донбасі та соціальна криза в Україні закінчиться до 2021–2022 років якісним переходом на новий рівень розвитку. Можна також сказати, що перехід буде супроводжуватись локальними кризами і відбудеться в період 2019–2021 рр.

Як бачимо, аналіз циклічності в розвитку України з позицій як економічних, так і соціальних теорій демонструє майже однакові висновки. Розглянемо інші приклади на основі теорій О. Чижевського.

Теоретик циклічної парадигми А. Дж. Тойнбі зазначає, що кожна цивілізація перед прийняттям стратегічних рішень робить виклик Богу і має від нього знакову відповідь на цей виклик [9]. Дана теза спонукає нас звернутись до теорії О. Чижевського про вплив сонячної активності на соціально–політичну поведінку населення країн. Так, згідно досліджень О. Чижевського, поява значної кількості

плям на Сонці (максимізація сонячної активності) супроводжується соціально-політичними кризами на Землі – страйки, революції, епідемії, війни. Дане явище пов'язують із значним впливом сонячної радіації чи інфразвуку на психічний стан людини. При цьому, О. Чижевський виділяв 11-річний цикл, який розподілений на чотири періоди інтенсивності подій: перші 3 роки відбувається 5% подій, наступні 2 роки – 20%, наступні 3 роки – 60% подій, останні 3 роки – 15% подій. Однак науковець зазначав, що: «основний цикл сонце діяльності тільки приблизно складає 11 років. В дійсності ж його термін досягає іноді 16, а то і 17 років» [10, с. 29].

Сучасні дослідники впливу сонячної енергії на соціум підтверджують висновки О. Чижевського. Так, російський вчений В. Белкін дослідив зв'язок циклів сонячної активності та виробництва світового продукту, що дозволило йому зробити висновок про зниження рівня світового продукту через два роки після максимальної сонячної активності, а після кожного місячного

мінімуму сонячної активності в рамках 11-річного циклу починається покращення світової кон'юнктури [1].

Якщо поглянути на сонячну активність в період 2011–2015 рр., можна побачити, що на початок 2014 р. приходиться черговий пік (рис. 1), а як ми пам'ятаємо, саме у січні-лютому 2014 р. відбувся розстріл учасників Євромайдану, а в березні 2014 р. відбулась анексія Росією АР Крим.

З огляду на події, які стались в Україні слова О. Чижевського «державна влада має знати стан Сонця у будь-який момент і порівнювати з ним свої рішення, оскільки свідчення Сонця безпомилкові й універсальні у просторі та часі» [11, с. 35] набирають нового сенсу.

Спостереження за Сонцем у 2015 р. демонструє понижувальну хвилю сонячної активності. Виходячи з того, що попередній 11-річний цикл проходив у період 1998–2009 рр. (рис. 2), сучасний цикл завершиться приблизно у 2021–2022 рр., хоча окремі спалахи ще будуть спостерігатись та впливати на розвиток локальних криз.

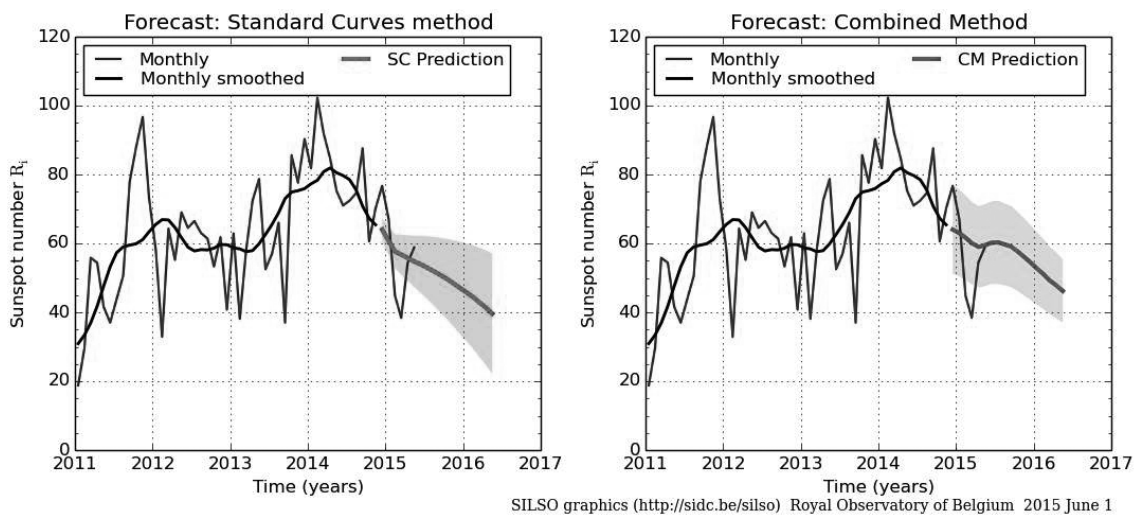


Рис. 1. Дані спостереження за Сонцем від Royal Observations (Бельгія), роки/місяці [12]

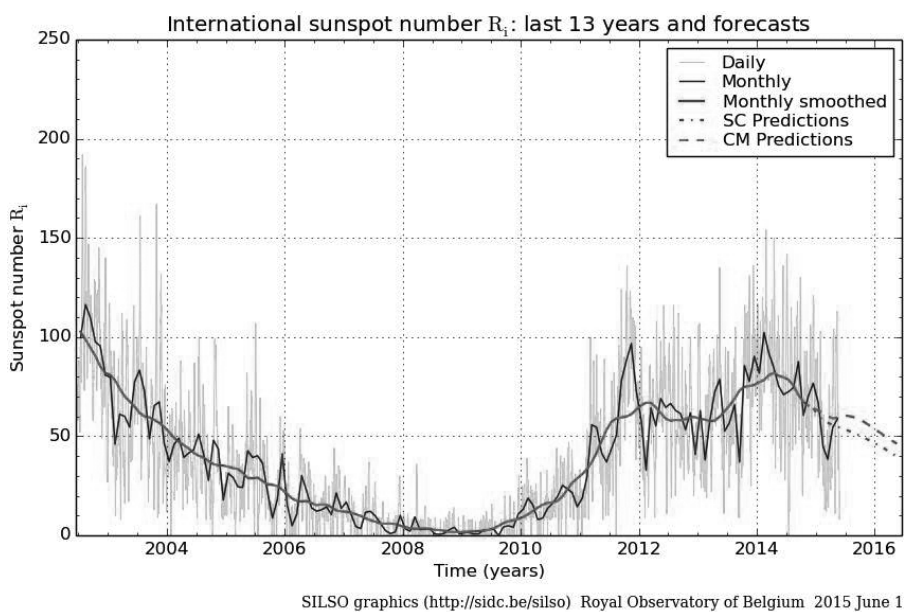


Рис. 2. Дані спостереження за Сонцем від Royal Observations (Бельгія), роки/місяці [14]

Як бачимо, всі підходи дають майже однакові прогнози щодо розв'язки та закінчення кризового періоду. В даному дослідженні ми не ставимо за мету довести певну теорію, а лише хотіли продемонструвати наявність дійсно циклічно-хвильового характеру в розвитку суспільства на прикладі України.

Щодо геополітичних наслідків кризового розвитку України можна зазначити наступне: в перше десятиріччя незалежності попри очікування українське суспільство так і не отримало запрошення від Євросоюзу стати його повноправним членом. Крім того, Європа була незацікавлена у становленні нової потужної держави у європейському просторі, ким би могла стати Україна. В той же час, оголотившись від втрати імперської влади, Росія розпочала масштабну геополітичну гру щодо її відновлення (СНД, ЄЄП, ЄврАзЕС тощо). США, номінально підтримуючи Україну в європейських прагненнях, зосередило свою увагу на Балканських країнах, країнах Балтії та Польщі, формуючи при цьому підконтрольну США «Нову Європу». Україна ж, втрапивши свій шанс на отримання провідної регіональної ролі, відмовившись від ядерної зброї, втратила і всі економічні важелі будь-якого впливу на розстановку геополітичних сил у світі. Крім того, відсутність досвіду управління та наявність старих «прорадянських» (або, якщо хочете «проросійських» чи «проімперських») кадрів, дозволили світовим гравцям підтримувати за наш рахунок крихкий «баланс сил» після «Холодної війни». Звертає на себе увагу те, що в такій постійно-діючій кризі були зацікавлені всі сторони: Росія – контроль над країною, над її рішеннями, не допуск до самостійності в геополітиці; США – стримування Росії та Старої Європи за рахунок наявності «занепадаючої» країни між ними; Європа – усунення конкурента зі свого ринку; українська влада – наповнення власних кишень та відмивання «іноземних» грошей.

Остання криза 2014 р., яка продовжилась війною на Донбасі, лише підтвердила обрану світовими лідерами стратегію щодо України. Події, які розгортаються з урегулюванням військового конфлікту (Мінські домовленості) та проблеми з іноземними приватними кредиторами, більша частина яких американські компанії, доводить певну штучність соціально-політичних криз. Адже, згідно до теорії циклів, після кризи завжди настає період якісного оновлення та «відлиги», і саме ці періоди повинні створювати площадку для нового. Однак, в Україні періоди відлиги дуже короточасні та супроводжуються локальними політичними кризами під назвою «Вибори», в період яких йде перерозподіл тих ресурсів, які отримані внаслідок якісного скачка (виходу з кризи). Ці ресурси виражаються в грошовому еквіваленті і отримуються з різних джерел – кредитні та донорські програми європейських та американських партнерів; побудова бізнес-структур на державних компаніях та ресурсах (насамперед, газ, нафта, зв'язок, оборонна промисловість, електроенергетика, ліки, фінансова сфера); корупційна схема «відкатів», особливо в будівництві. Такі локальні кризи дозволяють великим країнам «жити спокійно», поки починаючи від районного рівня і до самого верху йде внутрішня боротьба українського чиновництва.

Дослідивши різні теорії циклічно-хвильового розвитку сучасного світу, було виділено певні цикли і в суспільному житті України. Найбільш яскраво вираженими є політичні (електоральні) цикли, термін яких пролягає від виборів до виборів. Особливістю даних циклів є те, що

вони характеризуються як зміною суспільно-політичних настроїв населення, що виражається через акції протесту, так і значними економічними коливаннями в бік падіння основних показників. Крім того, було виділено три середньострокових цикли (1991–1999 рр., 1999–2008 рр., 2008–2014 рр.), кризові переходи яких співпадають з розвитком світових криз. Виявлено залежність розвитку криз від сонячної активності згідно теорії О. Чижевського. Спостереження за циклічно-хвильовою динамікою розвитку України дозволили запропонувати строки згорання масштабних криз та появи локальних.

Оцінка геополітичних причин та наслідків української кризи показала певну зацікавленість в такому розвитку подій світових лідерів та використання України у власних геополітичних інтересах Росією, США та Європою.

Список використаних джерел

1. Белкин В. А. Космические циклы в мировой, национальной и региональной экономиках / В. А. Белкин // Экономика региона. – 2014. – №1. – С.210–220.
2. Дашевская О. В. О цикличности социально-экономического развития страны / О. В. Дашевская // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2011. – №1 (4). – С.107–112.
3. Кочеткова О. Экономические факторы электорального поведения (опыт России 1995–1996 годов) // Научные труды ИЭПП. – М., 1999. – №15. – С.9–21.
4. Кузьменко В. П. «Доски судьбы» как инструментальный прогнозных оценок кризисов и катастроф в развитии природы и общества / В. П. Кузьменко // Институт эволюционных исследований, 05.03.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iee.org.ua/ua/publication/213/>. – Дата звернення: 28.06.2015.
5. Кузьменко В. П. Складні соціально-економічні системи та їх еволюція / В. П. Кузьменко // Інститут еволюційних досліджень, 14.09.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iee.org.ua/ua/publication/218/>. – Дата звернення: 28.06.2015.
6. Кузьменко В. П. Соціальна політика держави у циклах коливань суспільного розвитку від лібералізму до тоталітаризму / В. П. Кузьменко // Інститут еволюційних досліджень, 12.02.2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iee.org.ua/ua/publication/75/>. – Дата звернення: 28.06.2015.
7. Кузьменко В. П. Теория экономических циклов и глобальный финансовый кризис / В. П. Кузьменко // Институт эволюционной экономики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iee.org.ua/gu/pub/p146>. – Дата звернення: 28.06.2015.
8. Кондратьева с историометрическими циклами А. Чижевского и В. Хлебникова // Тезисы докладов на международной научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения Н. Д. Кондратьева, Секция 1: Идеи Н. Д. Кондратьева и современные экономические и социологические теории. – М., 1992. – С.67–68.
9. Тойнби А. Дж. Постигание истории / А. Дж. Тойнби. – М.: Прогресс, 1996. – 608 с.
10. Чижевский А. Л. Зеленое эхо солнечных бурь / А. Л. Чижевский. – М.: Мысль, 1976. – 478 с.
11. Чижевский А. Л. Космический пульс жизни: Земля в объятиях Солнца. Гелиотараксия. – М.: Мысль, 1995. – 300 с.
12. 12-month ahead predictions of the monthly smoothed sunspot number // Royal Observations, 01.06.2015. [Web resource]. – URL: <http://www.sidc.be/silso/prediscsm>. – Дата звернення: 29.06.2015.
13. Alesina A. Macroeconomic policy in a two-part system as a repeated game / A. Alesina // Quarterly journal of economics. – 1987. – Vol.102. – P.641–678.
14. Daily and monthly sunspot number (last 13 years) // Royal Observations, 01.06.2015. [Web resource]. – URL: <http://www.sidc.be/silso/dayssnplot>. – Дата звернення: 29.06.2015.
15. Downs A. An economic theory of democracy / A. Downs. – New York: Harpers and row, 1957. – 321 p.
16. Hibbs D. Political parties and macroeconomic policy / D. Hibbs // American political science review. – 1977. – Vol.71.

References

1. Belkin V. A. Kosmicheskie tsikly v mirovoy, natsionalnoy i regionalnoy ekonomikah / V. A. Belkin // Ekonomika regiona. – 2014. – №1. – С.210–220.

2. Dashevskaya O. V. O tsiklichnosti sotsialno-ekonomicheskogo razvitiya strany / O. V. Dashevskaya // Byulleten Mizhnarodnogo Nobelivskogo ekonomicheskogo forumu. – 2011. – №1 (4). – S.107–112.

3. Kochetkova O. Ekonomicheskie faktoryi elektoralnogo povedeniya (opyit Rossii 1995–1996 godov) // Nauchnyie trudyi IEPP. – M., 1999. – №15. – S.9–21.

4. Kuzmenko V. P. «Doski sudbyi» kak instrumentariy prognosnyih otsenok krizisov i katastrof v razvitii prirody i obschestva / V. P. Kuzmenko // Instytut evolyutsiynykh doslidzhen', 05.03.2012. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://iee.org.ua/ua/publication/213/>. – Data zvernennya: 28.06.2015.

5. Kuz'menko V. P. Skladni sotsial'no-ekonomichni systemy ta yikh evolyutsiia / V. P. Kuz'menko // Instytut evolyutsiynykh doslidzhen', 14.09.2012. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://iee.org.ua/ua/publication/218/>. – Data zvernennya: 28.06.2015.

6. Kuz'menko V. P. Sotsial'na polityka derzhavy u tsyklakh kolyvan' suspil'noho rozvytku vid liberalizmu do totalitaryzmu / V. P. Kuz'menko // Instytut evolyutsiynykh doslidzhen', 12.02.2007. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://iee.org.ua/ua/publication/75/>. – Data zvernennya: 28.06.2015.

7. Kuzmenko V. P. Teoriya ekonomicheskikh tsiklov i globalnyy finansovyy krizis / V. P. Kuzmenko // Institut evolyutsionnoy ekonomiki [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://iee.org.ua/ru/pub/p146>. – Data zvernennya: 28.06.2015.

8. Kuzmenko V. P. O sinhronizatsii «dlinnykh voln» N. Kondrateva s istoriometricheskimi tsyklami A. Chizhevskogo i V. Hlebnikova // Tezisy dokladov na mezhdunarodnoy nauchnoy konferentsii, posvyashchenoy 100-letiyu so dnya rozhdeniya N. D. Kondrateva, Sektsiya 1: Idei N. D. Kondrateva i sovremennyye ekonomicheskie i sotsiologicheskie teorii. – M., 1992. – S.67–68.

9. Toynbi A. Dzh. Postizhenie istorii / A. Dzh. Toynbi. – M.: Progress, 1996. – 608 s.

10. Chizhevskiy A. L. Zelenoe eho solnechnykh bur / A. L. Chizhevskiy. – M.: Myisl, 1976. – 478 s.

11. Chizhevskiy A. L. Kosmicheskyy puls zhizni: Zemlya v ob'yatyah Solntsa. Geliotaraksiya. – M.: Myisl, 1995. – 300 s.

12. 12-month ahead predictions of the monthly smoothed sunspot number // Royal Observations, 01.06.2015. [Web resource]. – URL: <http://www.sidc.be/silso/prediscsm>. – Data zvernennya: 29.06.2015.

13. Alesina A. Macroeconomic policy in a two-part system as a repeated game / A. Alesina // Quarterly journal of economics. – 1987. – Vol.102. – P.641–678.

14. Daily and monthly sunspot number (last 13 years) // Royal Observations, 01.06.2015. [Web resource]. – URL: <http://www.sidc.be/silso/dayssnplot>. – Data zvernennya: 29.06.2015.

15. Downs A. An economic theory of democracy / A. Downs. – New York: Harpers and row, 1957. – 321 p.

16. Hibbs D. Political parties and macroeconomic policy / D. Hibbs // American political science review. – 1977. – Vol.71.

Dashevsk'ya O. V., PhD, docent, head of the Scientific Department, Alfred Nobel University in Dnepropetrovsk (Ukraine, Dnepropetrovsk), dashevskaya@mail.ru

Geopolitical effects of the political crises cyclicity in Ukraine

The aim and the main tasks of this investigation are: segregation of the short-term, medium-term and long-term socio-political cycles, argumentation of the transitional crisis periods and cyclic-wave character of the socio-political development of Ukraine. In this article the following methods: logical analysis and systemic synthesis, observation method, statistical methods are used. The short-term political (electoral) cycles with one cycle duration for 3–4 years; three medium-term political cycles with one cycle duration from 6 to 9 years, its crisis periods coincide with the development of the global crises; two long-term socio-political crises – duration 10–13 years. The dependence of the crises on the sun activity is defined. The conclusions about the onset of the local crisis in Ukraine (2017–2018, because this period of time coincide with the President and the Parliament elections in Ukraine, approximately in 2021–2022 the new global crisis will gain the speed, in 2019–2019 the period of «thaw» will start. In this article the particular interest in the Ukrainian crisis condition and use of our country in the own geopolitical interests of Russia, USA and Europe have been demonstrated.

Keywords: political cycle, crisis, economic cycle, cyclic-wave, Ukraine, geopolitical interests.

Дашевская О. В., кандидат экономических наук, доцент, начальник научно-исследовательского отдела, Днепропетровский университет им. Альфреда Нобеля (Украина, Днепропетровск), dashevskaya@mail.ru

Геополитические последствия цикличности политических кризисов в Украине

Целью и основными задачами выступили: выделение коротко-, средне- и долгосрочных социально-политических циклов, обоснование переходных

кризисных периодов и циклическо-волнового характера социально-политического развития Украины. Использованные методы: логический анализ и системного синтеза, методы наблюдения, статистические методы. Выделено краткосрочные политические (электоральные) циклы сроком около 3–4 лет; три среднесрочных социально-экономических кризиса сроком 6–9 лет, кризисные переходы которых совпадают с развитием мировых кризисов; два долгосрочных социально-политических цикла – 10–13 лет. Выявлена зависимость развития кризисов от солнечной активности. Сделан вывод о наступлении в 2017–2018 гг. локального кризиса в Украине, а в 2021–2022 гг. – глобального, период «оттепели» пройдет в 2019–2020 гг. Показана заинтересованность в кризисном состоянии Украины и использование нашего государства в собственных геополитических интересах Россией, США и Европой.

Ключевые слова: политический цикл, кризис, экономический цикл, циклическо-волновое развитие, Украина, геополитические интересы.

* * *

УДК 32

Гоцуляк В. М., кандидат политических наук, доцент, доцент кафедры философии та політології, Хмельницький національний університет (Україна, Хмельницький), gotsylak@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВИХ ЗАСАД ПОЛІТИЧНОГО ЛОБІЗМУ В УКРАЇНІ

Суть дослідження полягає в тому, щоб простежити процес розвитку лобізму, оскільки воно є одним із основних, організуючих складових політико-правового життя суспільства, тим більше, що має об'єктивний характер, і чим раніше це буде визнано, тим легше буде надати йому цивілізовані рамки.

В зв'язку з цим необхідно комплексно проаналізувати дане явище і з'ясувати, що ж є вихідною базою і складовими лобізму.

Ключові слова: держава, лобізм, політика, право, політичний інтерес, політична система, соціальна диференціація, суспільні групи.

Аналіз лобізму як політико-правового явища, його сутності, функцій і джерел доцільно почати з дослідження тих форм, що були властиві державам на різних етапах їх розвитку. Це допоможе зробити цілком обґрунтований акцент на правовому змісті лобістської діяльності, що є найбільш актуальним у сучасній концепції правової політики і правового життя, а також окреслити ті риси і прояви лобізму, що найчастіше додають йому приховано-завульованого характеру.

В ході модифікації політико-державного механізму України, приведення його у відповідність до змінюваних економічних і політичних умов сучасності триває рух сучасного українського суспільства шляхом демократизації. Розвиток демократичних інститутів супроводжується формуванням нових соціально-політичних явищ, що відображають глибинні процеси громадського життя країни і мають потребу в глибокому дослідженні, до яких належить таке явище як лобізм.

Вперше проблему лобізму розглянув американський політолог А. Бентлі, який справедливо вважав, що суспільна згода в державному управлінні досягається за допомогою посередництва груп і групових представників, що виділяються конкуруючими елітами. Французький соціолог Р. Ж. Шварценберг визначив лобізм як організацію, створену для захисту інтересів і надання тиску на громадські влади з метою домогтися від них прийняття таких рішень, які відповідають їхнім інтересам. Інший французький вчений Ф. Фарнел розглядав лобізм як продуктивне втручання в господарські та соціальні процеси з використанням політичних методів і засобів.

Лобізм як повноцінний інститут з'являється при досягненні різноманіття інтересів у суспільстві, що виникає внаслідок його соціальної диференціації, а також